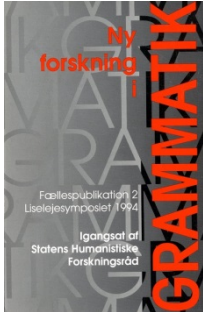

Ny Forskning i Grammatik

Titel:	Sætningsled Argumenter vs modifikatorer	
Forfatter:	Finn Sørensen	
Kilde:	P. Durst-Andersen og J. Nørgård-Sørensen (red.). <i>Ny Forskning i Grammatik 2</i> , 1995, s. 41-47	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive	

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 1995

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Sætningsled

Argumenter vs modifikatorer

Finn Sørensen
Franskprojektet

1. Indledning

Enhver større grammatik indeholder som hovedregel en eller anden opfattelse af hvilken relation sætningens led har til hinanden (eller hvordan sætningens led fungerer som led i sætninger). Selv om der er mange lighedspunkter mellem de eksisterende opfattelser kan man næppe sige at der er nogen bred koncensus om hvilke relationer (eller funktioner) man skal regne med og i langt mindre grad om der findes en rimelig klassifikation heraf. Det skyldes nok især at sætningens led kan betragtes ud fra flere forskellige dimensioner og at dimensionerne ikke fastholdes konsekvent når der opstår problemer med analysen af et eller flere led. Karakteristikken af adverbialer er f.eks. oftest inhomogen og negativ (det der ikke er subjekt, objekt). Hovedsigtet med det følgende er at skitsere og i nogen grad at forfølge et perspektiv der blev groft skitseret - men ikke fulgt op - i Herslund og Sørensen 1982, 1985 og 1987.

Hovedideen i dette perspektiv er at man kan dele alle (ikke-komplekse) sætningers led op i fire hovedklasser på basis af to generelle distinktioner, nemlig distinktionen mellem bundne og ubundne led og distinktionen mellem argumenter og modifikatorer. Dette perspektiv kan illustreres som i figur 1:

Binding Funktion	Bundne	Ubundne
Argumenter	VL	FT
Modifikatorer	BM	FM

Fig. 1

hvor: VL = valensled = bundne argumenter
 FT = frie tilføjelser = ubundne argumenter
 BM = bundne modifikatorer
 FM = frie modifikatorer

Med fare for misforståelser kan man groft sige at VL svarer til traditionens centrale sætningsled: subjekt, objekt og prædikater her til, visse (bundne) stedsadverbialer og dativobjekter (bundne hensynsled). De tre andre ledtyper omfatter alle resten af traditionens adverbialkasse. Et typisk eksempel på et BM, et FT og et FM gives (med understregning) i hhv (1.1), (1.2) og (1.3):

- (1.1) Hansen opfører sig *pænt*.
 (1.2) Hansen opførte sig pænt *i Paris*.
 (1.3) Hansen opfører sig pænt *hvis man ikke driller ham*.

Men er det nu også muligt at gennemføre en sådan firdeling på det skitserede grundlag? Og hvad er egentlig forskellen mellem et argument og en modifikator? Det er specielt det sidste spørgsmål jeg gerne vil belyse i det følgende, dvs. forskellen mellem et VL og et BM og mellem et FT og et FM.

2. Baggrund

I det perspektiv som figur 1 er et udtryk for er verbalet (= det finite verbal) det centrale led. Det kan - afhængig af det valgte verbum - kombineres med et subjekt, et subjekt og et objekt, et subjekt og et adjekt eller et subjekt, et objekt og et adjekt. Man får altså følgende sætningsmønstre:

- (2.1) *Peter sover.*
 S V

 (2.2) *Peter elsker Marie.*
 S V O

 (2.3) *Peter virker træt.*
 S V A

- (2.4) *Peter gav Marie en bog.*
 S V A O

hvor V_{et} er det bindende element og hvor hver enkelt af de bundne led er argument for dette bindende led. Begrebet adjekt dækker over led som i traditionen kaldes prædikativer, jf (2.3) og (2.5):

- (2.5) Peter malede døren *rød*.

stedsadverbialer som illustreret i (2.6) og (2.7):

- (2.6) Peter bor *i Paris*.
 (2.7) Peter lagde bogen *i skuffen*.

og dativobjekter uanset om de er indirekte objekter som i (2.4) eller adverbielle hensynsled som i (2.8):

- (2.8) Peter gav bogen *til Marie*.

Ved valg af et verbum og de rette valenser får man altså en sætning hvis verbet ikke også kræver en bunden modifikator som i (1.1). Gør det det får man først en sætning når en bunden modifikator er tilføjet. Men - og det er en af begrundelserne for at skelne mellem to forskellige typer af bundne led - bundne modifikatorer kan kun bygge videre på en af de sætningstyper der er implicit defineret ved skemaerne i (2.1) - (2.4). Herefter kan man tilføje frie led og få nye sætninger på basis af de allerede opnåede kernesætninger. Bemærk at alle sætninger der dannes af denne procedure er baseret på eller kan klassificeres efter én og kun én af de fire typer der er nævnt i (2.1) - (2.4). Bemærk også at proceduren ikke siger noget om led i led, de såkaldte konstituentled under det primære sætningsniveau. Eksempler på disse konstituentled, som altså ikke omtales her, gives i (2.9) - (2.11).

- (2.9) [Den *lille* mand] er [en *stor* maler].
 (2.10) Peter er [dygtig *til alt*].
 (2.11) Peter er [*meget* stor].

3. Nogle problemer

For mig at se giver grundlaget for den skitserede analyse anledning til et par problemer. For at illustrere det vil jeg først give et par eksempler og antyde hvordan den intenderede analyse af dem er, givet opfattelsen i figur 1 og den skitserede baggrund i afsnit 2.

I det her anlagte perspektiv er følgende 3 typer af led placeret i kassen der hedder BM (= bundne modifikatorer):

- (3.1) Peter opfører sig *pænt*.
- (3.2) Peter vejer *4,5 pund*.
- (3.3) Peter købte bogen *for 50 kr*.

fordi deres tilstedeværelse i sætningen er forudset i verbets leksikalske betydning (= binding) og fordi de modificerer verbet, dvs. prædicerer noget om verbalet og dermed om de betingelser hvorunder den beskrevne situation forløber (= modifikation).

De tre vigtigste og mest klare FT'ere (frie tilføjelser = ubundne argumenter) kan illustreres ved følgende eksempler:

- (3.4) *Igår* var jeg syg.
- (3.5) *I Paris* var jeg syg.
- (3.6) Peter købte den bog til Peter *for sin mor*.

som vi kalder hhv. scenisk tid (3.4) og sted (3.5) og fri dativ (3.6). De har det tilfælles at de ikke er forudset af de anvendte verbers betydning (= frie = ubundne) til forskel fra f.eks. lokativiske adjekter, cf (2.6) og (2.7), og dativiske adjekter, cf (2.4) og (2.8). Den slags led kan derfor anvendes ved stort set alle verber. Og spørgsmålet er så om de modificerer f.eks. sætningen og dermed udsagnet der udtrykkes af den. Vi plejer at sige at de præciserer en ydre genstand der nærmere bestemmer sagforholdets tid, sted og interessant. Derfor er de argumenter.

Endelig vil vi gerne udskille en række traditionelle adverbialer som FM (= frie/ubundne modifikatorer) fordi de ikke farves af verbalets betydning og fordi de modificerer den sætning de tilføjes i. Det gæl-

der f.eks. betingelser, årsager og modaliserende adverbialer:

- (3.7) Peter gi'r sig *hvis du har et godt argument*.
 (3.8) Peter gav sig *fordi du argumenterer godt*.
 (3.9) Peter gi'r sig *muligvis*.

Det problematiske i denne analyse er FT'erne i (3.4) - (3.6). Det problematiske ligger i at figur 1 lader funktionsbetegnelserne argument og modifikator forholde sig til hinanden som bindingsbetegnelserne bunden og ubunden, dvs. som uforenelige betegnelser for et og samme led. Det mener jeg ikke er logisk nødvendigt. Og det er empirisk set uheldigt. Vi foreslår derfor i stedet for følgende opfattelse:

Bundne	{+ arg, + mod} BM
	{+ arg, - mod} VL
Ubundne	{- arg, + mod} FT og FM
	{- arg, - mod} Tom?

Figur 2

I denne opfattelse er de centrale sætningsled stadig VL, dvs. subjekter, objekter og adjekter. Og det er stadig disse led der i overensstemmelse med mønstrene i (2.1) - (2.4) giver den overordnede klassifikation af både verber og sætninger. De kan med andre ord, når de kombineres på rette vis med et simpelt verbalt element, give en almindelig fremsættende sætning. BM'erne, som er illustreret i (3.1) - (3.2), er bundne - som tidligere - men de er både argument (forudset af verbet) og modifikator (siger noget om verbalet), f.eks. er *pænt* i (3.1) argument for verbalet og tager selv verbet som argument.

Alle ubundne led er ikke argumenter, men rene modifikatorer. I denne klasse findes både FT'ere - der har skiftet status i forhold til figur 1 - og FM'ere. Disse led modificerer forskellige størrelser -

som regel hele sætningen - på forskellig vis, f.eks. ved at bestemme sagforholdet der udtrykkes af sætningen i forhold til et sted, en tid, en interessant, en betingelse, en årsag, en meningskilde osv., jf ex'erne i hhv (3.4) til (3.9).

4. Afslutning

Det netop skitserede system, jf figur 2, er mere regelret end opfattelsen i figur 1 af følgende grunde.

For det første hører binding og argument sammen. For det andet bygger hele systemet klart på en simpel distinktion mellem argumenttagende enheder og argumenter, dog på en sådan måde at der er en forskel mellem primitive argumenttagere (= sætningsdannende verber) og komplekse argumenttagere (= modifikatorer). Sidstnævnte kan selv være argumenter. For det tredje er der en ret konsekvent opfattelse af sætningen. Den dannes først ved at en primitiv argumenttager anvendes på VL'ere. Derefter kan man kun udvide sætningen hvis udvidelsen selv modificerer den dannede sætning. På denne måde går det hele op i en højere enhed.

Den sidste kasse i figur 2 - der forudsiger et eller flere led der ikke er hverken argument eller modifikator - er tom af naturlige grunde. Det ville være mærkeligt hvis et led overhovedet ikke var relateret til noget i den sætning det forekommer i. Vi mener dog der skal noget i kassen. Derfor spørgsmålstegnet. Dette noget er de såkaldte konnektorer som *altså/således* der ikke 'gør noget ved sætningen' ud over at markere dens status i teksten¹.

Henvisninger

Herslund, Michael and Finn Sørensen (1982): »Syntaks og leksikologi. Indledning til en valensgrammatisk analyse af dansk og fransk«. **SAML** 9.33-83. Department of Applied and Mathematical Linguistics, University of Copenhagen.

Herslund, Michael and Finn Sørensen (1985): *De franske verber. En valensgrammatisk fremstilling. I. Verbernes syntaks*. Romance Department, University of Copenhagen (2d edition, Samfundslitteratur, Copenhagen 1990).

Herslund, Michael and Finn Sørensen (1987): *De franske verber 2. En valensgrammatisk fremstilling II. Klassifikation*. Samfundslitteratur, Copenhagen.

¹Selv om denne artikels indhold skyldes artiklens forfatter har jeg ind imellem brugt et kollektivt »vi«, der refererer til Herslund m.fl., jf. bibliografien.